

Duik in het verleden

Een suspenseverhaal, geschreven als feuilleton met input van lezers op de Facebookpagina Ghislaine schrijft

Iris zette de Fiat Panda op de oprit. Met behulp van de navigatie was ze in één keer goed gereden.' Zie je nou, Mark, in kan het heus wel'. Zijn stem donderde even door haar hoofd. 'Jij kan niets, hoor je dat en je bent ook niets zonder mij!'

"Ga weg" zei ze hardop "en laat me met rust." Ze pakte haar paarse koffer uit de achterbak en liep naar de voordeur. Het was een lichthouten deur met een handklopper. Ernaast zat ook een bel. Boven de deur zat aan de muur versieringen getimmerd: vlinders, gekko's en een krans van stro.

Iris voelde zich gejaagd, ze was zo moe, ze had dit zo nodig. Niemand wist waar ze was. Een kleine retraite voor zichzelf in het Gelderse land. Ze maakte de deur open. Een bries ging door de gang en nam een vreemde lucht mee, iets ouds. Ze zette haar koffer neer en sloot de deur. Ergens hoorde ze geklingel. Een windgong? Ze liep de woonkamer in. De twee banken stonden in een vreemde hoek. Zouden de vorige huurders dat gedaan hebben? Waarom had de schoonmaakhulp of de conciërge dat niet goed gezet?

Met een zucht begon ze aan één kant van een bank te trekken. Langzaam kwam de bank in beweging. Het schuiven veroorzaakte strepen over de vloer. Hoe had iemand ze ooit op deze plek gekregen?

Toen de bank recht stond keek ze naar de vloer en zag een uitstekende plank in het parket. Hij zat een één kant los. Ze bukte zich. Er zat iets donkers op het hout, het leek een opgedroogde vloeistof. Ze bukte zich om beter te kijken. Was het wijn, sap, of...? Haar adem stokte. Voorzichtig trok ze de plank aan de ene kant omhoog. Hij gaf mee. Boven klonk een luide bons. Van schrik liet zet de plank los, hij veerde hard terug, op haar vinger.

"Au!"

Iris luisterde of er nog meer geluid kwam. Boven hoorde ze niets meer. Ze focuste op alle geluiden in het huis. Het geklingel dat ze eerder hoorde, de windgong. Een ruisen, een geklepper. Auto's in de verte. Een brommer. Ze haalde diep adem en verplaatste haar aandacht naar haar bonkende hart, tot het rustig werd. Toen stond ze op. Haar vinger deed pijn van de klap, zie hield hem omhoog zodat het kloppen minder zou worden. Ze liep naar de gang en zag in een bak een paraplu staan. Ze tilde hem eruit en nam hem mee de trap op. De treden kraakten. Op de overloop stond ze even stil en luisterde weer. Ze hoorde een zachte plof uit een van de kamers komen. Met de paraplu voor zich uit liep ze verder. Haar vinger klopte enorm, maar het leek ver weg. Haar ogen spitsten zich toe op de kamerdeur, die ze met de punt van de paraplu opende.

"Is hier iemand?"

Een krijs. Het volgende moment schoot er iets op haar af en greep in haar been. Ze gilte. Klauwen in haar onderbeen. Ze schopte en vloekte. Een zwarte magere kat schoot langs haar heen de overloop op.

"Verdomme!" Ze keek de kamer in. Rotzooi. Omgevallen dozen en boeken, een terracottapot in stukken op de grond, plukken haren. En een overweldigende stank. Ze keek naar haar been. Twee stevige krassen, het bloedde behoorlijk. Ze vloekte

nog een keer. In de kamer, die de kat blijkbaar als kwartier had gehad zag ze een grote kast. Ze hinkte er naartoe. De stank in de kamer was vreselijk, ammonia en poep. Het dier had hier blijkbaar een tijd opgesloten gezeten. Ondanks haar irritatie had ze medelijden met hem. Ze trok de kast open, er lagen handdoeken, lakens en gastendoekjes. Ze pakte een doekje en depte haar been ermee. Ze hinkte naar een van de ramen en probeerde het te openen. Het was een zwaar schuifraam en het kostte veel moeite maar ze kreeg het tien centimeter open. Ze hijgde. Ze moest rust. Wat een begin van haar retraite. Ze hinkte naar de badkamer en opende de deur. De volgende verrassing lag daar op haar te wachten...

Van schrik viel Iris achteruit, ze gilte, struikelde over de drempel en viel op haar kont.

“Au, shit!”

Vanaf haar positie gluurde ze met samengeknepen ogen de badkamer in. Er was niks te zien. Ze durfde niet. Wat als. Ze luisterde. Het leek toch echt... zou het... nee dat kon toch niet? Nou kom op, dacht ze, dit kan er ook nog wel bij, sta op.

Voorzichtig kwam ze overeind en zette heel langzaam een stap de badkamer in.

Haar adem stokte. Ze zag een voet die vanachter een douchegordijn uit het bad stak.

Ze rilde. De voet stond op een rare manier recht naar boven. Dat kon natuurlijk nooit.

Ze liep dichtbij, wachtte een volle minuut en trok toen in één ruk het gordijn open.

“Oh mijn god!” Het was een pop, een paspop. Van een man. Zijn glazen ogen

staarden naar de muur en op zijn hoofd zat een pruik, met lange haren in

pijpenkrullen. De kleding die de pop aanhad leek uit de middeleeuwen te komen. Een

jasje met geborduurd stiksel, daaronder een zwarte pofbroek met witte kanten

versieringen. De broek kwam net over de knie. Iris bestudeerde de kleding en de

houding van de pop. Wat deed die hier? Ze inspecteerde de pruik. Hij was stoffig en

er zaten spinnenwebben in. Toen ze de pop een lichte duw gaf zag ze zilvervisjes

wegschieten in de badkuip. Getver. Spinnetjes schoten langs het haar omlaag en de

rand van de badkuip omhoog. Ze hoorde iets vallen en keek de kuip in. Aan de

linkerhand van de pop zat een gouden kettinkje, waar iets aan zat dat blijkbaar op de

bodem was gevallen toen de pop was verschoven. Ze tilde de arm op. Een stofwolk

liet los van de kleding. Ze hield haar hand voor haar mond en keek naar de hand.

Aan de gouden ketting die omhoog was gekomen zat een gouden sleuteltje...

Oh Christ, dacht Iris, het zal toch niet waar zijn dat dit hoort bij die hele retraite?! Die dame van de organisatie had wel wat vreemd geklonken door de telefoon. Was dat tegenwoordig niet enorm in: zo'n mystery- of escaperoom, eten in het pikkedonker, moorden oplossen? Shit, ik heb vast het verkeerde pakket gekozen. Het klonk zo aantrekkelijk: jij kiest wat je nodig hebt, wij kiezen voor jou de perfecte locatie. De sleutel is bij het huisje te vinden en de rest wijst zich vanzelf. Rust en bezinning, die categorie had ze aangevinkt. Niet 'drama'.

Eigenlijk was Iris er wel klaar mee. Ze had zin om linea recta naar huis te rijden. En

dan door naar de kroeg. Dat hele retraite-idee was nu al te dramatisch. Alhoewel ze

echt wel vond dat ze weleens een weekje niks hoefde. Al was het maar om Mark een

lesje te leren.

Iris stond daar met het sleuteltje in haar handen en wist niet wat ze ermee aan

moest. Ze keek nog eens naar de pop die daar geplaatst was achter het

douchegordijn, dat smerige ding. Ze overwoog om de organisatie te bellen, te vragen

om verduidelijking of op zijn minst een ander huisje te eisen, want dit kon echt niet.

Het spookte even door haar hoofd dat het huisje misschien door een paar jongeren

was gebruikt vòòr haar en het daarna niet was schoongemaakt. Ze werd daar

eigenlijk nogal kwaad om, verdorie deze trip was niet goedkoop geweest! Ze werd ineens zo moe, zakte door haar benen en ging op de vieze vloer zitten. De tranen biggelden haar over de wangen.

“Kutzooi, waarom kunnen dingen gewoon niet eens goed gaan?!” Het sleuteltje smeed ze tegen de muur.

Achter zich hoorde ze een geluid, een getrippel. De graatmagere zwarte kat liep de badkamer in en gaf kopjes tegen haar been.

“Ha eerst ben ik je vijand en nu mijn enige bondgenoot.” zei Iris. Ze aaide het bonkige dier, die begon te spinnen. Ze haalde diep adem en stond op. Ze hield haar pijnlijke pols lang onder de koude kraan en spoelde met het doekje dat ze nog steeds vasthad de wond op haar been schoon.

“Goed, laten we nu maar eens kijken waar die sleutel op past.” Ze pakte het van de vloer en ging met de kat in haar kielzog de overloop op. Waar te beginnen?

Samen met de kat liep Iris de overloop op. Ze opende de kamer waar het beestje had gebivakkeerd. Het liep daar nieuwsgierig rond, alsof de ruimte nieuw voor haar was. De kat sprong op de kast waar ze eerder de pot vanaf had gegooid. Iris liep naar de scherven op de grond en bukte. Ze zag iets wits tussen de scherven uitsteken en pakte het voorzichtig op. Het was een klein envelopje. Er stond een gouden teken op van een vinger die omhoog wees. Of was het ‘pas op’? Ze opende het envelopje, er zat een gouden sleuteltje in, iets kleiner dan degene aan de hand van de pop. Wat was dit, een speurtocht of zo? Ze ging dan blijkbaar niet in de juiste volgorde. Ze stopte het sleuteltje bij de andere in haar zak en keek verder de kamer rond. In de hoek stond een grote houten dekenkist. Ze liep er naartoe. Er waren prachtige figuren in het hout gegraveerd, bloemen en bladeren met nerven. Ze opende de kist en zag kleding zoals de pop aan had, ouderwets. Alles was zo stoffig. Als dit bij een soort speurtocht hoorde, konden ze de spullen toch wel eens schoonmaken?

Vorzichtig pakte ze een kledingstuk op, een soort blouse. Het was van zijdestof, erg versleten, het viel bijna uit elkaar. Ze legde het op de grond. Een beeld flitste door haar hoofd. Een nieuwe zijden blouse. Met een knoopje voor. Mark kwam thuis.

“Wat heb je nou weer aan, je ziet er hoerig uit,” had hij gezegd, “jij weet je niet te kleden. Hoe kan ik me nou met jou vertonen als je er steeds zo uit ziet?”

Dreigend was hij op haar afgekomen. Ze deinsde achteruit, struikelde over een schoen en viel tegen de spiegeldeur van de kast. De blouse bleef haken aan een deurgreep en ze hoorde hem kapotscheuren. Mark stond te lachen.

“Je kan ook niks hè...”

Verdorie, ze raakte hem niet kwijt. Zelfs hier viel hij haar lastig. De kat trok haar terug in het nu door met haar kopje tegen Iris' knie te tikken.

“Ja, ja we gaan verder.” Ze reikte in de kist. Er zat nog een witte pofbroek in, een paar sokken, alles stoffig en vies. Onderin de kist stonden een paar schoenen, zwart, met puntjes van voren. Droegen mannen dit echt ooit? Ze tilde er een op, hij voelde zwaar aan. Ze voelde in de schoen, er zat een klein kistje in met hetzelfde gouden vingertje erop. De kist was dicht en had een klein sleutelgat.

Het beeld van Mark en die blouse bleef hangen. Wat een rotavond was dat geweest. Een van de velen. Altijd dat commentaar van die man. Altijd en eeuwig dat de grond in stampen. Nee, niet stampen. Het was subtieler dan dat. Geniepiger. Ze begon het steeds beter te begrijpen.

Ze keek naar het kistje in haar hand. Wilde ze dit allemaal wel? Ze was hier om uit te rusten. Niet voor de lol van een of andere idiote geest die spelletjes met haar wilde spelen. Ze ademde een paar keer diep in en besloot het te nemen zoals het was. Met het kistje onder de arm liep ze de trap af. Beneden stond de bank nog steeds scheef. Oja, dat is waar, die plank! Ze zette het kistje op de armleuning van de bank en liep er naartoe. Voorzichtig nu. Ze keek om zich heen. Bij de open haard stond een pook, ze tilde er de plank voorzichtig mee op. Hij zat aan de achterkant vast met een spijkertje, die zat niet heel diep, ze trok de plank in één ruk los. Ze rook even aan de donkere vlek. Het rook zurig, naar rode wijn die azijn was geworden. Ze zuchtte. Geen bloed. In het gat dat was vrijgekomen lag een doek, ze tilde hem op en er kwam een stofwolk van af. Hoe kon dit toch, als mensen vaker dit raadsel moesten oplossen? Ze keek omlaag. Weer een kistje, eenzelfde soort als ze al had. Ze pakte hem voorzichtig uit het gat en legde de plank weer op zijn plek.

De twee kistjes stonden op de salontafel. Dit moest even een momentje worden. Iris liep naar de keuken en opende de koelkast. Er stond een fles witte wijn. Net als in het mailtje had gestaan. Ze zag ook wat boter, plakjes kaas, een paar eieren, vers sap. En op het aanrecht broodjes, fruit, koekjes, nootjes, koffie en thee. Er was dus wel degelijk op haar gerekend. Of op iemand anders? Ze schonk een glas wijn in en deed nootjes in een bakje. Een feestje, dat ging ze ervan maken. Wat er hier ook gebeurde, ze liet zich niet gek maken. Als het zo moest gaan, dan zou ze er ook iets leuks van maken.

Twee kistjes, twee sleuteltjes. Ze had meteen keer de goede sleutel per kistje en ze schoten na elkaar met een klik open. In beide kistjes lag een pakket brieven. In de ene met een roze lint eromheen, in de andere een pakket met een blauw lint. Ze ging er even goed voor zitten en begon te lezen.

Iris maakte het pakje brieven met de blauwe strik open. Ze opende de bovenste brief en checkte de datum: 17 september 1914. Ze keek ernaar en probeerde zich een voorstelling te maken van het leven tijdens de Eerste Wereldoorlog. Een oorlog die om onduidelijke redenen was begonnen. Waarin Nederland neutraal bleef maar wel zijdelings betrokken werd.

De volgende brief was van 4 november 1914. Ze bladerde door het pakket en pakte de laatste uit de envelop. Hij was gedateerd 12 november 1917. Alle brieven waren ondertekend met de naam 'Lodewijk'.

Ze kon het niet laten om het andere pak brieven ook open te maken en de data te checken. Soms zaten er maanden tussen een brief van de een en het antwoord van de ander, soms bijna een jaar. De brieven met de roze strik waren allemaal ondertekend met 'Aafje'. Ze legden de brieven chronologisch op volgorde, in een lange lijn op de bank. Ze maakte twee rijen.

"Jij ook altijd met je obsessieve gedoe." klonk het door haar hoofd. Ze zag Mark, die in een vlag van razernij door de administratiemappen zat te bladeren.

"Denk je nou echt dat dit georganiseer van jou ook maar iets zal veranderen?!" De dubbele tong, het rood aangelopen hoofd, de ogen wild van haar naar de mappen schietend.

"Het kan toch geen kwaad om bij te houden waar ons geld naartoe gaat?"

"Oh gaat het daar weer over? Dat ik de erfenis van jouw oma er doorheen jas? Ga zelf maar meer werken mens, ik verdien rust, niet dit gezeik!"

Een van de mappen vloog door de lucht en raakte haar hoofd. Ze huilde en Mark was ziedend de kamer uitgelopen en de deur uit. Naar de kroeg waarschijnlijk. Om de volgende dag met hangende pootjes zijn excuses aan te bieden en te zeggen dat

hij echt-maar-nu-echt-ging-veranderen. Waarom had ze het zo lang geloofd? Willen geloven? Omdat hij 'the catch' van het vakantiepark was geweest? Een vrijbouter die nog geen dag verantwoordelijkheid voor iets had genomen.

Hoe zou Lodewijk geweest zijn? Ze pakte de eerste brief van de rij:

“Mijn liefste Aafje,

Het gaat nu echt mis met de landen die in oorlog wenschen te verkeren. Nederland heeft verklaard neutraal te blijven, zoals je weet. Ik ben ingehuurd door de geheime dienst N uit Duitschland. Maar hierover mag je met niemand spreken, ook niet met je familie. Vanwege mijn uitstekende staat van dienst als telegrafist ben ik zeer waardevol. Ik blijf hier in Rotterdam mijn schat, vreest niet, ik ga het avontuur vol goede zin tegemoet, maar zal onze gezamenlijke toekomst steeds voor ogen houden.

Je Lodewijk.”

Ach die jongen toch, hoe oud zou hij geweest zijn? Iris pakte haar tablet en las dat er in WO1 in Rotterdam veel geheime agenten waren, van diverse nationaliteiten. Er werden ook mensen in Nederland geronseld en Rotterdam was het grootste spionnennetwerk van de Eerste Wereldoorlog. Twee spionnen die naar Engeland waren gegaan waren opgepakt en ter dood veroordeeld. En dan natuurlijk onze eigen Mata Hari!

Hoe zou het Lodewijk vergaan zijn? En hoe zou Aafje met dit nieuws zijn omgegaan? Snel pakte ze de brief die het antwoord was op deze.

“Mijn liefste Lodewijk,

De dagen zonder jou zijn grijs, maar ik houd me taai. Ik begrijp dat je werk de hoogste prioriteit heeft. Mijn familie weet van niets. Ik heb gezegd dat je een goede betrekking hebt gekregen in het zuiden des lands en dat ik misschien later zal volgen.

Mijn werk bij de gegoede familie gaat goed, ze behandelen me netjes en het lukt me geld opzij te leggen voor als we weer samen zijn. Dan kunnen we een gezin worden, zoals het onze droom is.

Wees veilig, mijn hart is bij je.

Je Aafje.”

Ach, kind toch. Iris ging door met het lezen van de brieven. Lodewijk schrijft over Rotterdam, hij verwondert zich over de grootstedse gewoonten. Hij geniet van de drukte in de haven, de boten en alles wat zij meebrengen. Soms noemt hij zijdelings iets wat met zijn werk te maken heeft. Na een paar brieven vraagt Aafje wat specifieker naar Lodewijks werk. Hij laat zich soms enige details ontvallen en drukt haar op het hart om er met niemand over te praten. Hij geniet duidelijk van zijn positie in het spionnennetwerk. Een uitgekomen jongensdroom, zo lijkt het wel. Ze missen elkaar hartstochtelijk.

Iris' telefoon rinkelt. Ze schrikt. Ze ging zo op in het verhaal van Lodewijk en Aafje dat ze de buitenwereld was vergeten. Het is haar moeder.

“Lieverd waar ben je?”

“In een huisje in Gelderland, dat weet je toch?”

“Ja maar waar dan liefje, Mark is bij je aan de deur geweest maar het huis was helemaal donker.”

Iris' adem stakte in haar keel.

“Iris, ben je er nog?”

“Ja, waarom kwam Mark hier naartoe?”

“Hij wilde je verrassen. Maar je zit niet in het huis waar hij het adres van heeft.”

Een verrassing zou dat zeker zijn geweest. Haar moeder was goed bevriend met Mark en Iris had haar nooit iets verteld over zijn duistere kanten.

“Ik snap het ook niet mam, ik zit echt wel in een huisje hier, misschien had hij het nummer verkeerd.”

“Ja bel hem maar gauw liefje, hij maakt zich zorgen.”

“Goed mam, tot gauw.”

Zou ze hem bellen? Hij was goed in het oplossen van raadsels en ze kon wel wat gezelschap gebruiken. Hij kon zo gezellig zijn, als hij nuchter was. Ze zuchtte. Ze herinnerde zich de keer dat hij haar verrast had op haar verjaardag. Een volle picknickmand en een boot op het water. Met z'n tweeën, de hele dag buiten, het was zo perfect geweest. Ze wilde die herinneringen voorop houden. Ze besloot hem te bellen.

De bel ging. Iris liep naar de deur, een van de brieven van Aafje nog in haar hand. Mark stond met een bosje bloemen voor haar. Zijn haar zat door de war en zijn wangen waren vlekkerig gekleurd.

“Daar ben je dan.”

“Ja stom zeg, dat er twee huisjes zijn met nummer 14, hoe kan dat?”

Hij stapte naar binnen en kustte haar op de wang. Toen duwde hij de bloemen in haar hand. Ze kende dit. Geen woorden maar daden en het er dan nooit meer over hebben. Met de bloemen liep ze naar de keuken en hij volgde haar.

“Geen idee, misschien was dit een kavel zonder nummer en heeft de eigenaar op goed geluk 14 gekozen, terwijl er al een huis was met nummer 14?”

“Wat een onzin.” Mark leunde tegen de deur.

“Je moet die organisatie maar eens bellen, er klopt iets echt helemaal niet. Je hebt het overigens wel lekker voor elkaar hier.” Hij keek naar de coffeepads, de koekjes, de broodjes.

“Ja dat lag hier al voor me, een soort welkomstpakket.” Hij knikte.

“En ben ik ook welkom?”

Ze keek hem aan. Ze zag iets in zijn ogen, onzekerheid. Maar ook een soort minachting.

“Ik ben iets op het spoor en ik wil graag je hulp.”

“Vertel.”

Iris liet de brieven zien van Aafje en Lodewijk en deelde haar wantrouwen met Mark, over de toon van de brieven van Aafje. Hij las ze met interesse en zei dat ze gelijk had, er klopte iets niet. Aafje ging steeds meer vragen stellen over zijn werk, terwijl hij in het begin al had aangegeven daar niets over te kunnen zeggen.

“Zou ze informatie van hem hebben doorgespeeld? Zelf een spion zijn geweest, van de andere kant?”

“Ja of deze brieven zijn niet door haar geschreven, dat kan ook.”

“Maar wat zou er dan met de lieve Aafje gebeurd zijn?”

Ze verzonken allebei in hun eigen gedachten over dit duistere verleden.

Toen vroeg hij haar te vertellen over de pop in de badkuip en hoe enorm ze geschrokken was. En van de kat. Ze lachten onbedaarlijk om haar avonturen.

“Jammer dat ik er niet bij was, ik had het graag gezien.”

“Maar we gingen niet goed uit elkaar, weet je nog?”

“Ja en dat spijt me. Zullen we een biertje pakken? Ik heb een Six pack in de koelbox

in de auto, just in case.” Hij grinnikte. Iris twijfelde. Maar de sfeer was zo goed tussen hen. Zij dronk liever een wijntje, maar hij haalde het bier uit de auto en begon aan het eerste blikje. Toen hij aan de laatste toe was, vond hij dat ze maar samen naar haar slaapkamer moesten gaan. Iris, die zijn drankadem al niet meer kon verdragen, reageerde terughoudend.

“Wijs me niet weer af Iris, dit keer niet. En laat me mister what's his name van het sleuteltje ook meteen maar even zien.” Hij pakte haar arm en trok haar mee naar boven.

Eenmaal boven keken ze samen naar de pop in de badkamer, Mark lachte onbedaarlijk, strompelde naar de slaapkamer en viel als een neer op Iris' bed. Hij had verteld dat hij thuis al had ingedronken en na de Six pack bier kon hij alleen nog keihard snurken. Toen hij zich op het bed liet rollen Iris zag dat er iets uit zijn broekzak viel. Een klein briefje. Voorzichtig liep Iris om het bed heen, pakte het briefje en vouwde het open.

‘Nummer aangepast zoals verzocht. Boodschappen bezorgd, props geplant. Wacht verdere instructies af.’

Wat? Had Mark hier iets mee te maken, deze rare fuck-up met de huisjes en de dingen die ze tot nu toe had gevonden? Waarom?

Iris ademde zwaar in en uit. Er klopte iets totaal niet. Hoe kon dit? Ze propte het briefje in haar broekzak. Het was pas 22 uur, ze ging niet slapen. Zeker niet naast Mark. Er moesten meer aanwijzingen zijn in het huis, iets wat haar zou helpen met haar speurtocht. Maar wat was het doel er eigenlijk van?

Ze besloot om naar beneden te gaan en de brieven nog een keer door te spitten. Ze las alles in vogelvlucht nog een keer door, in chronologische volgorde. Bij de laatste brief van Lodewijk viel haar ineens op dat er verticaal iets in de kantlijn was geschreven, dat had ze eerder niet gezien. Ze draaide de brief en las:

‘Ga naar de bovenste verdieping en zoek onze plek, daar zal je veel duidelijk worden.’

Had dit huis een zolder? Zacht liep ze weer naar boven, ze hoorde Marks gesnurk. Ze opende de deur naar de kamer waar de kat had gezeten en keek omhoog. Er zaten plafondtegels, ze bekeek ze allemaal tot ze er eentje zag die scheef zat. Ze ging naar de kast waar de terracottapot op had gestaan, verschoof hem met moeite, het piepte en kraakte maar gelukkig hoorde ze geen geluid uit de slaapkamer. Toen de kast onder de plafondtegel stond, klom ze er via een stoel op en voelde boven haar hoofd, de plaat zat los en kon verschoven worden. Ze tilde hem hoger en opzij. Een stofwolk viel naar beneden en ze nieste. Ze viel stil en luisterde. Niks. Ze voelde in het gat, er was een kleine hendel, ze trok eraan en er kwam een kleine trap uitgeschoven, met drie treden.

“Ha!” riep ze uit, om meteen weer stil te vallen. Voorzichtig klom ze omhoog. Boven was een grote ruimte, waarin ze bijna kon staan. Er stonden kisten, paspoppen, fauteuils. Hoe was dit ooit hierboven gekomen? En wat zou Lodewijk hebben bedoeld met ‘onze plek’? Ze keek rond en zag een rode loveseat. Ze liep er naartoe en ging zitten. Er dwarrelde stof omhoog en ze hield haar neus dicht. Ze voelde in de naden van de bank en onder het kussen. Ze voelde iets, van papier. Ze trok het weg en zag wat het was: een envelop met een officieel zegel erop. In de linkerbovenhoek stond ‘Notariskantoor van Weesp’. Ze keek nog even verder op de zolder, zag in de kisten alleen oude kleren. Ze klom met de brief naar beneden en ging op de stoel zitten. Ze verbrak het zegel en begon te lezen. Het was een testament.

Iris las het testament. Lodewijk had blijkbaar toch het gevoel gehad dat er iets is kon gaan met zijn spionnenwerk. Hij schreef:

“Mocht mij iets overkomen, dan dient mijn gehele inboedel, plus mijn spaartegoeden, te worden overgedaan aan mijn verloofde, Aafje. Mijn ouders krijgen mijn onderscheidingen, mocht ik die hebben verdiend.”

Zou hij veel bezit hebben gehad? Zou er iets over één van hen in een archief te vinden zijn? Iris ging googelen en zocht op oorlogsarchieven. Ze kleepte zich uit, trok een dekentje uit de kast over zich heen en ging op de bank liggen lezen. Ze las over het spionnennetwerk dat in Rotterdam was en werd gedoogd, zolang het Nederland niet schaadde. Duitse spionnen verzamelden inlichtingen over de Engelsen. Nederlanders werden gerekruteerd om voor de Duitsers te werken maar sommigen werden ontdekt en moesten dit hun leven bekopen. Zou Lodewijk daar ook bij hebben gehoord? Zou hij verraden zijn? Iris wist niet waarom, maar ze moest het weten. Ze ontdekte dat er een archief was in Museum Huis Doorn, dat uitgebreid documentatiecentrum had. Ze las nog wat meer, tot ze moe werd en in slaap viel. Een gekletter. Iris schrok wakker. Ze keek om zich heen om zich te oriënteren. Weer hoorde ze iets, achter het huis. Ze stond op van de bank, bewoog even om haar spieren los te maken, trok haar kleren aan en liep naar buiten. Ze zag de zwarte kat wegschieten van een vuilnisbak die was omgevallen. Het arme beest had natuurlijk honger. Ze besloot om later wat kattenvoer te halen.

Weer binnen maakte ze koffie voor zichzelf en een broodje en ging aan tafel zitten. Boven was er nog geen geluid, Mark sliep vast nog als een os. Ze schreef een briefje voor hem:

‘Je kunt koffie en ontbijt pakken, ik ben op onderzoek’. Ze friste zich op en vertrok met de auto richting Doorn. Met Mark zou ze daarna wel gaan praten, want dat briefje zat haar danig dwars.

Iris parkeerde haar auto. Ze zag dat Marks auto weg was. Ze was zo enthousiast over haar vondst dat ze het graag met iemand wilde delen, maar ze wist nog steeds niet waar Mark stond en wat hij te maken had met de huisjeswissel. Ze besloot om haar nieuwste vondst nog even te bewaren en belde het bedrijf dat de retraites aanbood.

“Kan het zijn dat jullie mij in een ander huisje hebben geplaatst?”

“Mevrouw, op verzoek van uw partner hebben wij dit inderdaad gedaan, hij zei dat hij u wilde verrassen. Er was nog iemand bij betrokken.”

Nog iemand? Ze wisten niet wie. Iris wist het ook niet. Die stomme geintjes van Mark ook, ze had daar helemaal geen zin in, ze wilde gewoon even rust had ze tegen hem gezegd. Rust, van hem.

Ze pakte de boodschappen uit, liep naar buiten en lokte de zwarte kat naar binnen.

“Jij hebt mij via jouw hide-out wel mooi naar de juiste kamer geleid, waar ik op zolder het testament van Lodewijk vond” zei ze terwijl ze het bakje voer openmaakte. De kat mauwde luid, alsof hij wilde zeggen: stop met praten en geef me het eten.

Ongeduldig schokte hij alles naar binnen.

Geduld, daar hoopte Lodewijk vast op. Wat een kado was het, om in het Museum Huis Doorn een dagboek van hem te vinden, dat was gevonden in Rotterdam.

Gedoneerd door een kleindochter van de man die het jaren had bewaard, een oud-kameraad van Lodewijk. Iris had foto's van enkele pagina's mogen maken. Wat duidelijk werd, is dat Lodewijk de brieven van Aafje niet meer vertrouwde en vreesde voor haar veiligheid. Terecht, want Iris was er via de archieven achter gekomen dat Aafje zes maanden in detentie had gezeten, met de reden 'vermoeden tot

collaboratie met den Duitsers'. Wat er na de detentie met Aafje was gebeurd was onduidelijk. Iris had met verbazing gelezen over Rotterdam als spionnest, zowel voor de Duitsers als de Britten. De stad zat vol met zowel spionnen als spionnenjagers. Nederlanders werden van beide kanten geronseld en sommigen werkten aan beide zijden, zoals de beroemde Mata Hari. Ze had dit nooit geweten, dit waren interessante verhalen die ze van haar saaie geschiedenisleraar niet had gehoord.

In het dagboek van Lodewijk stond een nieuwe aanwijzing. Het leek erop dat hij iets had verstopt voor Aafje, voor het geval dat hem iets zou overkomen. Ze had het testament al gevonden, wat zou er nog meer kunnen zijn?

"We gaan weer op onderzoek Watson, ga je mee?" zei ze tegen de zwarte kat, die haar met een scheef kopje aankeek.

Iris klom via de kast en de uitschuiftrap weer de zolder op. De zwarte kat kwam achter haar aan en snuffelde tussen de oude spullen. De aanwijzing die Iris in het dagboek had gevonden was nogal vaag geweest: 'in mijn nalatenschap vind je gerechtigheid'. Ze had de brieven al gevonden, het testament, zou er nog meer zijn? Ze doorzocht de zolder maar vond niets. Toen ze weer in de kamer was hoorde ze beneden een geluid, een soort geknars. Wat nu weer?

Iris liep naar beneden, haar hoofd bij haar zoektocht. Toen ze de deur naar de kamer opende viel er iets tegen haar aan. Ze gilte. Ze hoorde hard gelach. De pop die ze in de badkamer had gevonden lag op de grond en Mark stond met zijn broer te schateren.

"Verdomme, wat heeft dit te betekenen?"

Mark hikte van het lachen, zijn broer keek haar glazig aan. Ze zag dat hij een bierblikje in zijn hand vasthield.

"Mark, what the fuck?!"

Ze pakte de pop op en zette hem tegen de muur.

"Ier, je had je gezicht moeten zien! Haha, daar was het me om te doen, een geintje!"

"Een geintje... en dat heeft zeker ook iets te maken met waarom ik in een ander huisje zit?"

"Ja" hij lachte weer. "Ik vroeg of ze niet iets spannenders hadden dan dat stiltehuis waar je in wilde zitten en dit gaat een soort adventurehuis worden, leuk he, met al die clues? Het zijn dingen die ze in dit huisje hebben gevonden. Ik dacht dat je dat wel leuk zou vinden. En ik wist dat je er alleen niet uit zou komen en daarom mij nodig zou hebben."

Iris keek hem aan. Zijn ogen vol van arrogante verwachting. Zijn broer grinnikte ongemakkelijk. Iris haalde diep adem.

"Mark, ik wil dat je weggaat."

"Wat?"

"Ik wil dat jij en je broer weggaan. Ik wil je niet meer zien. Mijn wens was om even los van jou te zijn en je hebt het weer totaal verpest. En mij laten geloven dat er hier echt iets te onderzoeken was. Bah, wat kinderachtig. Ga nu weg."

Ze keek hem aan met de koudste blik die ze kon. Ze snoof hard. Hij keek geschrokken.

"Maar dit ben jij niet Iris."

"Dit ben ik wel Mark en ik wil dat je weggaat."

Vol ongeloof keek hij haar aan, draaide zich om naar zijn broer en knikte. Ze liepen naar buiten. Ze hoorde Mark tegen zijn broer sputteren en daarna reden ze weg in zijn auto. Iris liep ze terug naar de kamer. Ze keek naar de pop.

“Jij en ik weten dat het niet alleen een spelletje is, Lodewijk wil mij echt iets vertellen, dat weet ik en ik ga het oplossen!”

De arm van de pop stak naar voren. Ze volgde de hand en keek naar de envelop met het testament die op tafel lag. Ze besloot het document nog een keer goed te bekijken.

Iris ging zitten en las het testament nogmaals door. Er viel haar niets ongewoons op. Het was ambtelijke taal in mooi Oudnederlands. Ze zag, behalve die zin in de kantlijn, verder niks bijzonders. De kat schurkte om haar benen en spinde. Ze aaide het magere dier. Om zijn hals zat een versleten bandje, waar een klein kokertje aan hing. Toen het dier rustig naast haar kwam liggen schroefde ze het ding open en haalde er een klein papiertje uit. De kat had blijkbaar toch een eigenaar, er stond een naam en mobiel nummer op. En de naam van het dier was in grote letters onder elkaar geschreven:

K
N
O
T
S

“Nou, die naam vind ik wel bij je passen, Knots.” Hij spinde nog harder. Ze belde het nummer dat op het papiertje stond en de dame reageerde erg blij dat haar kat terecht was, ze was hem al twee weken kwijt. Ze maakten een afspraak dat ze hem over een uur zou komen ophalen.

Iris zuchtte. Ze zou haar maatje missen. Ze keek nogmaals naar het briefje met zijn naam en kwam op een idee. Ze pakte het testament. Het was in verschillende alinea's onderverdeeld. Ze nam de eerste letters van alle alinea's en zette ze achter elkaar. Het leek een lukrake opeenvolging van letters. Jammer. Ze stond op om een kop thee te zetten en in de keuken deed ze meteen een stap terug omdat de kat op de vloer had gekotst. Hij kon het voedsel waarschijnlijk nog niet goed binnenhouden. Er ging een schok door haar heen. Achteruit! Snel liep ze terug en pakte het vel met de opgeschreven letters en las ze van rechts naar links.

‘In den bijbel vindt gij verlossing’

Iris keek naar de tekst. Weer zo cryptisch. Bedoelde hij in de tekst van welke bijbel dan ook of in een specifieke bijbel?

De bel ging. Iris deed open en een vrouw van rond de 60 stond voor de deur, met blossen op haar wangen en blij lachend. Ze had een kattenmand in haar handen.

“U komt voor Knots.”

“Ja ik ben zo blij dat je hem hebt gevonden!”

Binnen tilde ze de kat op en knuffelde hem. Het dier liet het zich spinnend welgevallen. Ze deed hem in de mand en gaf Iris een hand.

“Ik wilde je iets geven maar ik wist niet zo snel wat, wil je geld als beloning?”

“Nee, dat hoeft niet”

“Het is grappig,” zei de vrouw, “ik woon in zo'n zelfde huis als dit.” Iris keek haar even aan. “Misschien een gekke vraag, maar is er een logische plek om een bijbel te bewaren in dit huis?” vroeg ze. De vrouw lachte. “Dat is nou toevallig, dat je dat vraagt, ik had het er met mijn man over, dat deze huizen een haard hebben die zelden meer wordt gebruikt en dat mensen die vroeger vaak gebruikten om waardevolle dingen te bewaren, in brandwerende materialen. Zo werd veel uit handen van de verkeerde mensen gehouden!”

“De haard? Bedankt!”

Ze namen afscheid en Iris liep naar de woonkamer. De haard zag er schoon en verzorgd uit. Daar zou toch niks in kunnen zitten? Ze nam één van de poken die ernaast stond en voelde aan de binnenkant. Niks. Toen dook ze er op haar knieën gedeeltelijk in en ging met haar hand op onderzoek. Ze voelde een richel uitsteken en stak haar vinger erachter. Een steen liet los en met een hoop gruis en roet viel hij naast haar neer, samen met een kistje. Weer eentje met een gouden vinger erop.

Iris ging op de bank zitten met het kistje in haar hand, waar ze eerst het roet vanaf had geveegd. Er zat een slotje op. Ze probeerde één van de sleuteltjes die ze had en hij paste. In het kistje zat een vel papier, er zaten plaatjes op geplakt, die uit een tijdschrift geknipt leken. Iris zuchtte... weer een puzzel om op te lossen? Het leek op een rebus, maar hoe Iris ook verschillende woorden probeerde, er kwam geen logische zin uit. Ze keek nog eens naar de plaatjes. Misschien was het geen rebus, maar moest ze het letterlijk nemen. Een huis met een pad, het getal 10, een pijl, weer een getal, een schep, een gat. Ze liep naar buiten, deed 10 stappen naar links, 10 naar rechts, liep achter de grote boom in de tuin. Vanaf daar 5 stappen richting de straat. Dat was het eind. Ze zetten een tak in de grond en ging op zoek naar een schep, die ze in de schuur vond. Ze begon te graven. Het was aardig zonnig, dus ze begon snel te zweten. Na een halve meter moest ze even rusten. Haar telefoon rinkelde in haar broekzak.

“Iris, Mark hier.”

“Mark, het is nu geen goed moment. Eigenlijk, nooit meer.”

“Wat zeg je Iris? Wat ben je aan het doen, waarom hijg je zo? Is er iemand bij je?”

“Ik wil niet meer dat je me belt Mark. Het is klaar tussen ons.” Iris hing op. Meteen ging de telefoon weer over en ze liet hem gaan. Ze pakte de schep weer op en begon woest verder te graven.

“Laat me verdomme met rust!” schreeuwde ze uit. Tot ze op iets hardts stuitte.

De archivaris van Huis Doorn keek verguld.

“Het doet ons veel plezier om documenten van zulke waarde in ons archief te mogen opnemen.” Iris knikte. De kist was eerst naar de politie gegaan, die genoeg documenten en bewijzen vond om Aafje postuum onschuldig te verklaren, waardoor ook haar zussen, ouders, neven en nichten van een smet werden bevrijd. Ze kreeg een plaats in het archief van mensen die uitzonderlijke moed hadden getoond tijdens WO1. Omdat ze niets wilde loslaten over Lodewijk, hadden ze haar zes maanden in detentie gehouden. Maar ze bleef zwijgen. Intussen hadden Engelse spionnen de briefwisseling overgenomen, om informatie over Lodewijk te ontfutselen. Gelukkig vertrouwde hij de toon van de brieven niet en gaf ze niets. Uiteindelijk werd Lodewijk toch opgepakt, wegens een onbeveiligd verzonden poststuk vonden ze hem, samen met twee andere spionnen en ze werden gefusilleerd. Ruim voor zijn dood had hij zijn broer in vertrouwen genomen, die de documenten verzamelde, in de kist deed en alles verborg. Samen met een paar bijzondere juwelen, die Lodewijk naar zijn broer had opgestuurd. De hints in de bijbel en in het testament, de kistjes met brieven, hij had het allemaal gedaan opdat de waarheid ooit duidelijk zou worden. Dit stond in een begeleidende brief van zijn hand.

“Ik had nooit gedacht dat dit nog boven water zou komen. Hoewel ik altijd wel het vermoeden had dat er veel meer achter het verhaal van mijn oudoom Lodewijk en zijn geliefde Aafje moest zitten.” zei Arnout, de achterneef van Lodewijk. Hij bekeek Iris nieuwsgierig. “Dus jij dacht dat je een weekje rust en bezinning boekte?”

“Ja” lachte Iris, “dat pakte toch wat anders uit... het boekingsbureau had een aantal

van de verborgen schatten per toeval gevonden en dacht dat het wel leuk zou zijn om daar een soort mysterie van te maken, wat mensen in het huisje konden oplossen. Ik zat daar als proefkonijn, door Mark, maar heb veel meer boven water gehaald dan zij hadden verwacht. Ze gaan er wel mee door, dit idee, maar dan wel met zelf gefabriceerd materiaal. En in een ander huisje.”

Arnout knikte. “Het is treurig wat er met mijn oudoom is gebeurd, maar ik ben blij dat we nu de waarheid kennen. En dat Aafjes familie ook de waarheid kent, plus de erfenis van juwelen en dit huis, waarvan we nu eindelijk konden bewijzen dat het van ons is. We geven het aan Aafjes familie. Zij is nooit meer met iemand anders gelukkig geworden, nadat Lodewijk niet meer terugkwam. Ze leefde een eenzaam leven. Hopelijk is deze last, die op haar familieleden is blijven drukken, nu verdwenen.”

“Niemand zou eenzaam en alleen oud moeten worden.”

Iris keek Arnout aan. Hij had gemitte blauwe ogen en warrig blond haar. Hij deed haar denken aan de pop in de badkamer. Het beeld dat ze had van Lodewijk. Maar dan een versie in deze tijd. Hij kreeg een nieuwe kans. En zij ook.

Ghislaine Cals – april 2019